

Kven er ikke kven

Kvenenes stillfjerne kamp for anerkjennelse

En historisk analyse av Eline Loe Rønvik og Olivia Høegh-Omdal Paulsen

FORORD

Da vi startet med prosjektet var vi begge helt ukjente med hvordan man forsker. *Forske, sa du? Kan vi som «bare» går i førsteklasse forske?* Etter hvert som vi hadde jobbet med prosjektet en stund, oppdaget vi hvor inspirerende og spennende det er å fordype seg i og analysere historiske hendelser og virkningene deres. Vi ønsker å takke Deichmanske hovedbibliotek i Oslo for hjelpen vi fikk til å finne passende litteratur til prosjektet. Vi vil også takke lektor Knut Erik Aarvold for gode råd og veiledning underveis, samt våre foresatte for motiverende ord og hjelp.

Olivia ønsker å tilføye noen ord: Underveis i prosjektet oppdaget jeg noe høyst uventet; min tippoldefar var kven! Familien min er fra nord, men at jeg har kvener i nær slekt har jeg aldri blitt fortalt. Jeg har alltid trodd at det kun var norsk blod som rant i mine årer, men så var jeg visst litt kven også – noe jeg mener man burde være stolt av! Jeg dedikerer en liten tanke til min kvenske slekt og den undertrykkelsen de kan ha vært utsatt for.

INNHOLD

BAKGRUNN FOR PROSJEKTET	4
KAPITTEL 1: PRESENTASJON AV OPPGAVEN	5
1.1 INNLEDNING	5
1.2 PROBLEMSTILLING	5
1.3. METODE	5
1.3.1 Kildekritikk	6
KAPITTEL 2: HVA ER KVEN?	6
2.1 KVENBEGREPET.....	6
2.2 KVENSKE IDENTITET OG SPRÅK.....	7
2.2.1 Identitet.....	7
2.2.2 Språk.....	7
2.2.3 Bosetting.....	8
KAPITTEL 3: KVENSKE INNVANDRINGSHISTORIE	8
3.1 KVENENE I MIDDELALDEREN.....	8
3.2 DEN STORE NORDISKE KRIG, AVLINGSSVIKT OG HUNGERSNØD.....	9
3.3 MASSEMIGRASJON PÅ 1700- OG 1800-TALLET	9
3.4 «DEN FINSKE FARE» - FRYKTET FINSK EKSPANSJON I NORD-NORGE.....	10
3.5 FORNORSKINGSPOLITIKKEN.....	11
KAPITTEL 4: AV FINSK ER DU KOMMET, TIL NORSK SKAL DU BLI	12
4.1 IDENTITETSLØS?.....	12
4.1.1 Ofte forvekslet med samene	13
4.2 FINNMARK OG EIERSKAP.....	14
KAPITTEL 5: FORHOLDET MELLOM SPRÅK OG KULTUR	14
KAPITTEL 6: NASJONAL MINORITET I DET FLERKULTURELLE NORGE	15
6.1 ANERKJENNELSEN SOM NASJONAL MINORITET	15
6.2 EUROPARÅDETS RAMMEKONVENSJON – BESKYTTELSE AV NASJONALE MINORITETER.....	16
6.3 EN STATUS UTEN PRIVILEGIER?.....	17
6.4 TODELT ANSVAR.....	18

KAPITTEL 7: FREMTIDENS KVENER	19
7.1 ENGASJERE UNGDOM.....	19
7.2 HVA BURDE LEGGES VEKT PÅ I TIDEN FREMOVER?	20
7.3 NATUREN GÅR SIN GANG, DET SAMME GJØR KULTURER.....	20
Litteraturliste	21

BAKGRUNN FOR PROSJEKTET

Vi satte i gang prosjektet i forbindelse med en skoleoppgave i samfunnsfag. Formålet var å skrive en forskningsrapport som bidrag til den årlige Holbergprisen i skolen. Temaet for prosjektet var 1814, og vi valgte å fokusere på kvenene som en nasjonal minoritet i det flerkulturelle Norge – et tema vi hadde lite kjennskap til fra før av. Etter å ha gjort rede for alle de nasjonale minoritetene, kunne vi konkludere med at det var kvenenes historie som vi interesserte oss mest for. Å være kven har nemlig gått fra å være prisbelagt til å være forbundet med skam – til å få en viss status igjen. Likevel er deres historie sjeldent blitt fortalt. Kvenene er en folkegruppe som kan være vanskelig å identifisere, og vi undret oss over den manglende anerkjennelsen kvenene har hatt i samfunnet opp gjennom årene. Dette ønsket vi å komme til bunns i. Prosjektet er beregnet for alle som interesserer seg for minoritetsgrupper og kvener, men det skal ikke være nødvendig med noen forkunnskap om kvener.

KAPITTEL 1: PRESENTASJON AV OPPGAVEN

1.1 INNLEDNING

En lite omtalt nasjonal minoritet i Norge er kvenene. En nasjonal minoritet er definert som en folkegruppe med langvarig tilknytning til Norge, og kvenene er en av de fem nasjonale minoritetene vi har i Norge i dag.¹ Kvenene innvandret hovedsakelig fra Nord-Finland og Nord-Sverige til det nåværende Finnmark og Troms på 1700- og 1800-tallet, og de ble godt tatt imot av norske myndigheter. Myndighetene anså kvenene som god arbeidskraft i nord, og de ble tilbudt både jobb og skattelette i etableringsfasen. På midten av 1800-tallet endret synet på kvenene seg; De ble oppfattet som en trussel for Norge og nasjonalstaten, og ble utsatt for en hard fornorskingspolitikk. Kvensk språk ble forbydd i skolen og kvenske barn ble sendt i kirken for å bli «norske». Myndighetene møtte liten motstand fra kvenene, og det resulterte i at kvensk kultur så godt som forsvant fra offentligheten. Det var en skam å være kven, noe som førte til at mange kvenske familier ble nødt til å integrere seg i det norske samfunnet. De resterende kvenene har siden kjempet en stille kamp mot mangfoldet for å bevare kvensk språk og identitet.

1.2 PROBLEMSTILLING

Kvenene er nå anerkjent som nasjonal minoritet i Norge, men er likevel lite synlig som gruppe i det norske samfunn. Selv andre- og tredjegerasjons etterkommere av kvenske innvandrere har liten kontakt med den kvenske identiteten – og ønsker ikke nødvendigvis å ha det.

Gjennom analyse av sentrale dokumenter som omhandler kvenenes situasjon i Norge vil vi undersøke hvilke (historiske) hendelser som kan ha bidratt til usynliggjøringen av kvensk kultur. Videre vil vi drøfte hvilke tiltak som kan styrke kvensk kultur i det norske samfunnet.

1.3. METODE

Dette prosjektet er en kvalitativ studie, nærmere bestemt en dokumentstudie. Vi har derfor samlet inn, behandlet og tolket sekundærdata. I startfasen av prosjektet fordypet vi oss i kvenenes historie – hvor de kom fra, når de første kvenene innvandret til Norge og hvordan møtet med det norske folk, samene og myndighetene var. Vi har tatt mye utgangspunkt i Niemis kapitler i Lund og Moens «Nasjonale minoriteter i det flerkulturelle Norge» (2010), hvor vi kom over ulike aspekter vi ville se nærmere på. Videre har vi gjort informasjonssøk både i faglitteratur, internett, dokumentarer og kortere videosnutter. Faglitteraturen fikk vi fatt

¹ Kvener, skogfinner, jøder, rom (sigøynere) og romanifolk (tatere) er de fem nasjonale minoritetene i Norge.

i med god hjelp fra veilederne på Deichmanske hovedbibliotek i Oslo. Vi har valgt å ikke fokusere på å samle inn primærdata (f.eks. intervjuer), da dette er både tidkrevende og ikke alltid lett å kvalitetssikre. Vi dog vært i kontakt med Einar Niemi, professor i historie ved Universitetet i Tromsø, per mail.

1.3.1 Kildekritikk

Det er mye upålitelig informasjon rundt om på internett. Derfor har vi vært svært kritiske til hva slags kilder vi har brukt til prosjektet, og alltid sjekket påstandene med flere kilder. I tillegg til faglitteratur, har vi benyttet ulike kvenske interesseorganisasjoner sine nettsider, som Norske Kveners Forbund, Kvensk Institutt og Halti kvenkultursenter IKS. Vi har også studert meldinger, proposisjoner, rapporter og andre dokumenter fra Stortinget. Kronikker og artikler i diverse nettaviser har også vært nyttige for prosjektet. Einar Niemi har vært en gjenganger i det meste av både faglitteratur og internettkilder vi har benyttet – en historiker vi kjenner til og vet at har gode kunnskaper om temaet.

KAPITTEL 2: HVA ER KVEN?

2.1 KVENBEGREPET

Kven er et gammelt folkenavn som ble omtalt allerede i høvding Ottars beretning til kong Alfred av England mot slutten av år 800 e.Kr. Det forteller oss at kvenene og kvenbegrepet har eksistert gjennom årtusener, da de første kvenene trolig har sine røtter fra en bofast befolkning omkring Bottenviken i tidlig middelalder.² Det er mye omstridt blant forskere, især finske historikere, hvor kvenbegrepet egentlig har sitt opphav fra. Det kan ha to ulike røtter; enkelte mener at det stammer fra det gammelnorske ordet *hvein*, som senere har tatt en gammel nordnorsk form, *kve(i)n*. Andre mener det har sin opprinnelse i det finske ordet *kainu*, hvorav *kainulaiset* ble brukt om kvenene i Finland. Både den gammelnorske og den finske versjonen av ordet har betydninger som er knyttet til naturen, og viser henholdsvis til «gras» eller «lavtliggende, fuktig land». Så uansett opprinnelse, beskriver ordet «kven» det landskapet kvenene opprinnelig bodde. I dag brukes begrepet mest om befolkning med kvensk eller finsk ætt i Nord-Norge. Enkelte engasjerer seg av ulike følelsesmessige grunner for å benytte ordet «kvæn», til tross for at «kven» er den offisielle betegnelsen i Norge (Maliniemi 2010:19).

² <http://lokalhistoriewiki.no/index.php/Leksikon:Kven>, 3. avsnitt

2.2 KVENSKE IDENTITET OG SPRÅK

2.2.1 Identitet

Kvensk kultur er på folkemunne ofte forbundet med en kultur som stadig har blitt mer visket ut av det norske samfunnet. Derfor har folk flest ikke noe «følt» forhold til kvenene og kvensk kultur. Denne mangelen på relasjon til det kvenske har ført til kunnskapsmangel om hva det egentlig innebærer å være kvensk – ja, for hva er kvener? Hvem kan regne seg som kvener? Hva kjennetegner kvenene? Som nevnt kommer kvenbegrepet fra det landskapet kvenene opprinnelig bodde i, som ifølge begrepenes betydning var omgitt av gras og fuktig land. Det tyder på at kvenene allerede fra tidlig av ble ansett som en folkegruppe med en nær tilknytning til naturen og en lang tradisjon for jordbruk.

Det er noe omstridt hvem som kan definere seg som kvener. Er det bare de som aktivt opprettholder kvensk identitet og kultur som kan kalle seg kven? Eller de med kvener i nær slekt? Hva med deres etterkommere? «Kven» er et egennavn på en nasjonal minoritetsgruppe som er beskyttet av Europarådet. Varanger museum, som samarbeider tett med Norske Kveners Forbund, definerer dagens kvener som *«etterkommere av finsktalende folk som migrerte til Nord-Troms og Finnmark fra dagens Sverige, Finland og Russland på 17- og 1800-tallet»*. De understreker også at kvensk tilhørighet baserer seg på selvidentifikasjon, altså at det er ingen som skal påtvinges denne statusen. Norsk-Finsk interesseorgan (NFI) har på sin side uttalt seg om at de ønsker å begrense denne definisjonen. De mener at selv om en er etterkommer av finsk innvandring med lang tilhørighet til Norge, så er en ikke nødvendigvis kven. Her mener NFI også at det er opp til enkeltindividet å velge om en vil høre til den kvenske gruppen eller ikke. Så i prinsippet kan alle med norsk-finske eller kvenske relasjoner kalle seg kven. Til tross for det, så har mange etterkommerne utrykt lite behov for noen tilhørighet i det kvenske samfunnet. Mange vet ikke engang at de har kvenske eller norsk-finske røtter. (Varanger museum 2014)³

2.2.2 Språk

Kvenenes språk er *kvensk*, og er nært beslektet med finsk. Kvensk ble anerkjent som et eget språk i Norge i 2005, og snakkes hovedsakelig i Troms og Finnmark. Gjennom generasjonene har det blitt betydelig færre som kan snakke kvensk, men det antas at det fortsatt er i overkant av 10 000 personer som benytter seg av språket. I 1993 ratifiserte Norge *Minoritetsspråkpakten* for å verne om minoritetsspråkene, og denne gjaldt fra og med 1.mars

³ Se også <http://www.norskfinsk.no/Dokumenter/Til%20AID%20om%20kvenbegrepet.pdf>

1998.⁴ Denne pakten forplikter staten til å verne og fremme minoritetsspråkene, deriblant kvensk. I følge Norske Kvener Forbund har det de siste årene vært en fornyet interesse for kvensk språk og kultur. I perioden 2007-2008 ble Kvensk Språkråd og Kvensk Språkning opprettet av Kvensk institutt.⁵ Disse to institusjonene skulle samarbeide om å opprette et nytt kvensk skriftspråk, da kvensk først og fremst var et muntlig språk.

2.2.3 Bosetting

Tradisjonelt sett er kvenene bosatt i Troms og Finnmark. Under migrasjonsbølgen fra Nord-Finland og Nord-Sverige på 1700- og 1800-tallet, var det naturlig å for dem å bosette seg i elvedaler og kystområder i nord da naturressursene her var attraktive. Kvenene drev gjerne av med jord- og skogbruk, men noen bosatte seg også i områder ved Ishavet for å drive med fiske og handelsvirksomhet. I nordområdene de ble godt tatt imot; norske myndigheter så på den kvenske befolkningen som en stor ressurs for utviklingen av jordbruket i nord (se kapittel 3). De kvenene som aktivt følger kvensk skikk og kultur i dag, holder hovedsakelig til i de samme områdene som deres forfedre var bosatt.⁶

KAPITTEL 3: KVENSKE INNVANDRINGSHISTORIE

3.1 KVENENE I MIDDELALDEREN

En rekke middelalderske kilder omtaler Kvenland som områdene som strakte seg omkring Bottenviken i Nord-Finland og Nord-Sverige, og at kvenene i middelalderen hovedsakelig var bosatt her. Når det kommer til hvem de middelalderske kvenene var, finner vi ofte likheter med finsk kultur og språk. Kvenene har trolig røtter i ulike sørfinske «stammer», samt karelerne i øst. På den tid drev kvenene handelsvirksomhet over store deler av Nordkalotten og østover mot Kvitsjøen.⁷ Den svenske biskopen Olaus Magnus utga et verk om de nordiske folk i Roma i 1555, der han omtalte de kvenske handelsferdene fra Bottenviken til Finnmark. De samme opplysningene finner vi i norsk-danske kilder fra 1530 (Niemi 2010: 35). Mange kvener bosatte seg også etter hvert i de bygdene og fiskeværene de drev handel med nordmennene og samene, og det er trolig disse kvenene som er nevnt i de eldste skriftene vi har om Norges bosetting.

⁴http://www.regjeringen.no/nb/dep/kmd/tema/nasjonale_minoriteter/midtspalte/minoritetsprakpakta.html?id=86936

⁵ <http://www.kvenskinstittutt.no/eget-sprakarbeid/sprakting/>
<http://www.kvenskinstittutt.no/eget-sprakarbeid/sprakrad/>

⁶ Se <http://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/184466/Jakobsen,%20Lise.pdf?sequence=1>

⁷ Nordkalotten er det arktiske området av Norge, Sverige, Finland og deler av Nordvest-Russland.

3.2 DEN STORE NORDISKE KRIG, AVLINGSSVIKT OG HUNGERSNØD

Den store nordiske krig fra 1700-1721, mellom Danmark-Norge, Sachsen-Polen, Preussen, Hannover og Russland på den ene siden og Sverige på den andre, var hovedårsaken til at kvenene utvandret og bosatte seg i Norge. Russiske soldater trengte seg inn i Finland, og både Österbottens kystområder og Tornedalen ble herjet av russerne.

Nøden som fulgte krigen forsterket all elendighet. Fra 1708-09 og 1716-17 slet Sverige og Finland med avlingssvikt og hungersnød. En økende etterspørsel etter landbruksjord førte til at kvenene måtte søke etter andre steder å bosette seg. Drømmen om et bedre liv drev dem både vestover og nordover, bort fra sine hjemtrakter. (Kjeldstadli, 2003)

3.3 MASSEMIGRASJON PÅ 1700- OG 1800-TALLET

Det var på 1700- og 1800-tallet den kvenske innvandringen til Nord-Norge virkelig tok form. Mange utvandrere var finske bønder på søking etter jord, som følge av uår og feilslåtte avlinger. Dansk-norske myndigheter lovte dem tilgang på jord og hjelp til å etablere seg, mot at de ble gode dansk-norske undersåtter.⁸ Mange kvener var også vandrere på søking etter arbeid. Dansk-norske myndigheter visste at det fantes store naturressurser i nordområdene; skogen, fiskeriene, hvalen og mineralene. Det var en ren vinn-vinn-situasjon – kvenene fikk arbeid og hjelp, og myndighetene sikret seg nordområdene og en voksende økonomi. Det var viktig å få faste bosettere i disse områdene, da det var mange bygder og fiskevær i nord som var lite bosatt eller uten noen fast befolkning.

Man ville ha en jordbruksbefolkning i Finnmark, og behovet for finsk arbeidskraft i fiskerier og gruver var stort. Nordmenn var overlegne på havet og samene hersket i fjellviddene med reindriften, mens kvenene var overlegne i landbruket. Deres jordbruk var nyskapende og ble positivt vektlagt.

Napoleonskrigene endte med Frederikshavn-freden i 1809, og Sverige mistet Finland til Russland. Finland var fra den tid i et storfyrstedømme med Russland, med en russisk keiser som storfyrste, som varte fram til 1917. Sverige og Norge kom i union i 1814, og dermed ble utenrikspolitikken i Norge og deres forhold til andre land dyrket i Stockholm. Sveriges forhold til Russland var preget av motsetninger og militære konflikter. Dette påvirket norske myndigheter. Russlands utenrikspolitikk ble også oppfattet som Finlands, til tross for den autonomi Finland hadde. I Norge vakte det mistanker og frykt for finsk ekspansjon i nordområdet. Men var denne frykten reell? De forhåndsreglene som ble tatt for å begrense

⁸ <http://www.nrk.no/nordnytt/kvener-var-hoyt-verdsatt-i-1814-1.11605163>

denne antatte trusselen var fornorskning i kirke og skole, norsk kolonisering av grenseområder og kommunikasjonsutbygging (blant annet veibygging).

Den spente stemningen mellom Russland og Sverige-Norge varte gjennom hele unionstida. Rundt århundreskiftet var spenningen sterkest, da Russland ledet en aktiv russifiseringspolitikk i Finland (ca. 1898-99). Dette knuste det selvstyret i Finland som muligens en gang hadde eksistert. *I Sverige-Norge fryktet man at utviklingen i Finland signaliserte russiske erobningsforsøk, særlig i det nordlige Norge*⁹. Finland hadde en forholdsvis fri stilling til Russland, men i de nordiske nabolandene og resten av Vest-Europa ble Finland oppfattet som en russisk provins. *Kvenene ble faktisk ofte omtalt som «egentlige russere»*¹⁰.

Mange kvenske *arbeidsvandrere* bosatte seg etter hvert i Kåfjord i Alta for å arbeide ved det nyetablerte kobberverket. Registreringer viser at det var om lag 100 kvenner som arbeidet ved kobberverket i 1840-årene, som på denne tiden var et av de største gruveanleggene i Norden (Niemi 2010: 43). Den store pågangen av kvensk arbeidskraft i fiskeriene og ishavsfangsten gjorde at denne bransjen gikk inn i en storhetstid. Det samme gjaldt de stadig voksende byene og fiskeværerne i Finnmark; behovet for arbeidskraft var stort, og kvenske håndverkere og andre tjenestefolk strømmet til disse plassene for å få arbeid. Det anslås at det kom om lag 10 000 utvandrere fra Finland og Nord-Sverige gjennom 1800-tallet. I 1845 var det i underkant av 3000 kvenner i Troms og Finnmark, hvor mesteparten befant seg i Finnmark. I Finnmark utgjorde kvenene hele 13% av befolkningen, og 3,2% av befolkningen i Troms. Norske myndigheter frydet seg over den kvenske arbeidskraften i nord, og kvenene levde under gode forhold. Derfor ble majoriteten av disse boende i landet.

3.4 «DEN FINSKE FARE» - FRYKTET FINSK EKSPANSJON I NORD-NORGE

Som tidligere nevnt ble kvenene tatt godt imot av norske myndigheter, da den første migrasjonsbølgen kom på 1700-tallet, men holdningen til kvenene endret seg på 1800-tallet. Norge var da en ung nasjon, og å fremme norsk kultur og sikre nasjonalstatens grenser ble tungt vektlagt. I tillegg opplevde Finland en nasjonal bevisstgjøringsprosess på 1800-tallet: «svensk var man ikke lenger, russere ville man ikke være». Et mål var å omdanne Finland til en nasjonalstat med finsk som et enerådende språk. Norske myndigheter fryktet at

⁹ Eriksen, K. E., & Niemi, E. (1981:29), Den finske fare: Sikkerhetsproblemer og minoritetspolitikk i nord 1860-1940

¹⁰ <http://www.kvenskinstittut.no/historie/kulturmoter-og-minoritetspolitikk/>

nasjonalistiske strømninger i Finland skulle resultere i ekspansjon i nordområdet. Stor finsk befolkning i Nord-Norge skapte norsk frykt.

Finsk bevegelse ga gjengklang i deler av kvenmiljøet. Det kom krav om bevaring av finsk kultur i kvenmiljøene (Eriksen & Niemi 1981). Dette ble oppfattet som et forsøk på en innlemmelse av norske områder og et anslag mot det norske arbeid for å oppnå en enhet i samfunnet. Den finske innvandringen bidro til «den finske fare», og var en del av svensk-norsk mistenksomhet overfor Russland-Finland. En hardhendt fornorskingspolitikk ble ført overfor den kvenske befolkning, med et mål å føre kvenene (og samene) inn i det norske kultursamfunnet, og sikre Finnmark for Norge. (Niemi 2010)

Den finske trusselen ble oppfattet som reell av norske myndigheter. Frykten for «den finske fare» varierte over tid og fra person til person. Et eksempel på dette er den norske forfatteren Arthur Ratches verk «Finsk fare for Finnmark», som ble utgitt av Gyldendal i 1936. Boken ble nærmest avfeid. (Eriksen & Niemi 1981:15)

3.5 FORNORSKINGSPOLITIKKEN

På midten av 1850-tallet ble det utarbeidet en minoritetspolitikk som hadde den baktanken å integrere samene og kvenene inn i det norske samfunn. En finsk dominans preget Finnmark og Nord-Troms, og den norske stat var redd for at hele den nordligste landsdelen skulle bli fullstendig befolket av «fremmede nasjoner».

Norske myndigheter gikk for fullt inn for å fornorske minoritetens språk og kultur. I ettertid blir denne minoritetspolitikken omtalt som fornorskingspolitikk. Fornorskingspolitikken var en sikkerhetspolitikk, det vil si en politikk som ble ført for å sikre det som ble sett på som Norges viktigste verdier, i de nordligste landområdene. Det var først og fremst kvenene som var målgruppen for fornorskningstiltakene, ifølge Eriksen og Niemi. *Eriksen og Niemis hypotese er at uten «den finske fare», både i utenriks- og innenrikspolitisk forstand, ville ikke fornorskingspolitikken overfor samene blitt gjennomført så vidt strengt og over et så langt tidsrom.*¹¹

En rekke tiltak ble iverksatt i hovedsak i Finnmark og Nord-Troms, der bosettingen av samer og kvener var stor. De skulle bremse den kvenske innvandringen, bosette nordmenn i nordområdene og innlemme kvener og samer i den norske befolkningen. Det ble lagt vekt på

¹¹ Eriksen og Niemi (1981:333)

å kontrollere og begrense den kontakt som foregikk over landegrensene i nord, og tiltak for å redusere grenshandelen ble iverksatt. Skolen var spesielt viktig. Et sentralt tiltak i fornorskingspolitikken var å forby kvensk og samisk i skolen. All undervisning skulle foregå på norsk, så helt frem til 1959 fikk kvenene all undervisning på et språk de ikke forstod. I tillegg ble lærerne oppfordret til å be foreldre om å ikke snakke kvensk med barna sine. *Internatskoler ble bygd i norsk nasjonalromantisk stil der all bruk av kvensk var forbudt.*¹²

Den kalde krigen påvirket altså norske myndigheters syn på kvenene. Kvenene forsvant nærmest fra offentligheten etter 2.verdenskrig og fram til slutten av 1960-tallet. De ble sterkt forbundet med finner, og derav kom frykten for at de følte en sympati for russerne. De ble mistenkeligjort og ble betraktet som illojale. En trusseloppfatning var at kommunismen stod sterkt i kvenmiljøer i de tidlige etterkrigsåra, særlig i Øst-Finnmark. Det ble tilstått at Arbeiderpartiet hadde mye av skylden for det i en tale Eskild Johansen, fylkessekretær i Troms Arbeiderparti, nylig holdt¹³. Der unnskyldte han seg overfor kvenene på vegne av partiet. *«Arbeiderpartiet gjorde nok altfor lite for å berge kvenkulturen for nesten å miste fotfeste og språket er nå sterkt truet. Det må vi som parti, samt Troms Arbeiderparti, ta ansvar for. På vegne av mitt fylkesparti kan jeg i dag bare beklage den skjebnen som den kvenske minoriteten ble utsatt for»* sa Johansen.

Det at kvenene forsvant fra det offentlige i et par tiår er forklart med at norske myndigheter ikke maktet å ta et oppgjør med samepolitikken og kvenpolitikken samtidig. Det var mye som trakk i retningen at assimileringspolitikken overfor samene måtte tas opp til vurdering. Samene hadde sterke talsmenn, blant annet lærer og arbeiderpartipolitiker Per Fokstad i Tana. Dette resulterte i en taushet om kvenene. Fornorskingspolitikken overfor kvenene ble ikke lenger drevet som et offentlig prosjekt, men ble mange steder videreført i praksis, og falt ikke bort før omkring 1960. Kvenene ble derfor utsatt for en hardere og mer omfattende fornorskning enn samene. (Lund, 2010)

KAPITTEL 4: AV FINSK ER DU KOMMET, TIL NORSK SKAL DU BLI

4.1 IDENTITETSLØS?

Etter hvert som kvenene hadde etablert seg i det nye landet, fryktet svensk-norske myndigheter at nordområdene ville bli fullstendig bebodd av «fremmede». Det ble satt i gang

¹² <http://www.apollon.uio.no/artikler/2005/kven.html>

¹³ <http://kvener.no/2012/06/kvenene-fortjener-ogsaa-en-unnskyldning/>

en fornorskingspolitikk for å hindre den kvenske ekspansjonen i nord, og for å sikre Finnmark til Sverige-Norge. Dette la en skambeleggelse over kvensk identitet, og mange kvener ønsket heller å bli oppfattet som norskfinner, finskættede eller etterkommere av finske innvandrere. Med fornorskingspolitikken mistet kvenene både anerkjennelse, språk og tilhørighet – tre svært avgjørende deler av en identitet. La oss se litt nærmere på identitetsbegrepet: det kan for eksempel defineres som «en persons oppfatning og uttrykk for deres individualitet eller gruppebevisninger, for eksempel en nasjonal eller kulturell identitet».¹⁴ Identitet er altså et begrep i psykologien og samfunnsvitenskapen, som beskriver individets selvforståelse og posisjon i forhold til gruppefenomener som sosialitet, kultur og etnisitet. Kvenene tilhører en gruppe finner (og svensker) fra områdene omkring Bottenviken som har bosatt seg i Norge, de snakker sitt eget språk, *kvensk*, og de har egne kulturelle skikker og tradisjoner. Hva skjer da, når selve byggesteinene i kvensk identitet blir revet ut av hendene deres? Hvorfor gjorde de ikke motstand?

Det ligger i ordet «minoritetsgruppe» at det er en gruppe som er i mindretall. Kvenene ble dessuten sett på som «innvandrere», og hadde derfor lite de skulle ha sagt. Staten prøvde aktivt å integrere kvenene i det norske samfunnet, med spesielt fokus på å gjøre kvenske barn «norske». Dersom kvenske barn aldri lærte å snakke kvensk, ville det gjøre at kvensk språk forsvant i løpet av få generasjoner. Det gjorde på mange måter at kvenene mistet sin identitet; språk og skikker ble tvunget bort av myndighetene, og dersom de hadde gjort motstand mot å integrere seg – hvor hørte de til da? Norge var jo hjemmet deres, men i Norge var de ikke velkomne med mindre de ble «norske». Derfor er fornorskingspolitikken er en av hovedgrunnene til at kvensk kultur nesten mistet sitt fotfeste. En stille kamp – med stormaktene på den ene siden og kvenene på den andre. Ikke rart kvensk kultur ofte blir kalt «den tause kulturen».

4.1.1 Ofte forvekslet med samene

En annen debatt er hvorvidt kvenene ofte blir forvekslet med andre folkegrupper – gjerne samene. Det er ikke så rart, for begge folkegruppene er tradisjonelt sett bosatt i nordområdene og benytter seg av naturressursene som befinner seg her. Samisk er også nært beslektet med østersjøfinske og finsk-ugriske språk, så for et utrent øre kan språkene lyde likt. Likevel er det naturligvis store kulturelle og språkmessige forskjeller på kvener og samer. Kvensk er helt uforståelig for samisk-talende, og omvendt. De hadde tradisjonelt sett også kompetanse på helt ulike områder; samene drev i hovedsak med reindrift og fiske (sjøsamene), mens kvenene

¹⁴ [http://en.wikipedia.org/wiki/Identity_\(social_science\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Identity_(social_science))

var både jordbrukere, smeder, skomakere, skreddere og håndverkere. Likevel blir de ofte forvekslet, noe som utelukkende har gått på kvenenes bekostning. Det har vært mye oppmerksomhet rundt samene de siste tiårene, og samene har en politisk stemme som kvenene ikke har. Sametinget sørger for at samiske interesser blir ivaretatt, noe som fullstendig overskygger kvenske interesser – *for kvener er jo samer, er de ikke?*

4.2 FINNMARK OG EIERSKAP

En av baktankene med fornorskingspolitikken var å sikre Finnmark til Norge. Etter at Norge ble selvstendig fra unionen med Danmark og fikk en egen grunnlov i 1814, stod dyrking av en egen norsk kultur i fokus.¹⁵ Nasjonsbyggingen var i full gang, og å bygge opp et eget skriftspråk var en viktig del av nasjonalfølelsen som vokste frem hos befolkningen. Norge prøvde å finne egen identitet, men kvenene og samene som samtidig ekspanderte i nordområdene skapte bekymring hos myndighetene. Hadde de en intensjon om å overta Finnmark? Det var her «den finske fare» fikk sitt ansikt; Norge fryktet å miste Finnmark til russerne, som kvenene ifølge myndighetene var «utsendt» av. Det var viktig for myndighetene å sikre Finnmark til Norge, og brukte fornorskingspolitikken som våpen – selv om faren ikke var reell.

KAPITTEL 5: FORHOLDET MELLOM SPRÅK OG KULTUR

Da den største kvenske migrasjonsbølgen kom til Norge på 1800-tallet, hadde kvener allerede vandret til Norge i mindre grupper gjennom mange århundrer. Likevel hadde det aldri vært noen oppmerksomhet rundt å innføre kvenskundervisning i skolen. Dette tok i midlertid en vending i 1821; Ved første grunnlovsending i 1821 ble det beklaget at befolkningen i nord ikke hadde blitt representert i Grunnloven i 1814, og det ble senere satt i gang opplæring i både samisk og kvensk. Dette fikk en brå slutt da kvenbefolkningen ble oppfattet som en trussel. Kvensk språk ble forbydd i skolen, det var kun norsk språk som gjaldt. Hva betyr egentlig språk for en kultur?

5.1 SPRÅK OG KULTUR FORMER HVERANDRE

Noe som virkelig har tydeliggjort seg gjennom forskningsprosessen er påstanden: *Kultur former språk, språk former kultur*. Språkets ord og begreper beskriver nemlig ikke bare virkeligheten til de som snakker språket – språket *skaper* virkeligheten (Gullestad 2002). Kanskje ikke så overraskende når vi ser nærmere på kulturbegrepet; Kultur former mye av

¹⁵ <http://historie-3st.wikispaces.com/En+Innføring+i+Norges+Kulturelle+Nasjonsbygging>

omgivelsene, som for eksempel holdninger, verdier og normer, og vi tilpasser handlingene våre etter hva som er sosialt akseptert. Dette gjelder også språk. Språk avgjøres både av hvor kommer fra geografisk og av kulturell bakgrunn. Hvordan vi snakker forteller mye om hvem vi er og hvilket miljø vi tilhører. Derfor utgjør språk mye av en kultur eller et miljø, og formes etter kulturelle normer og skikker. Men det går også andre veien, for hva skjer når en fremmedspråklig folkegruppe inntar en kultur?

5.1.2 SPRÅKETS BETYDNING

Språket utgjør forståelseshorisonten til en kultur. Derfor endrer kulturen seg med innvandring, fordi det kommer mennesker med andre skikker og tradisjoner, samt et annet språk. I dag ser vi noen likheter mellom Finnmarksdialekten og finsk, noe som kan være påvirket av den kvenske migrasjonen. Blant antas det at e-mål, som forekommer mye i Finnmarksdialekten, stammer fra finsk eller samisk.¹⁶ Finnmark var mye ødemark da kvenene innvandret, og de nordmennene som bodde der bodde stort sett veldig spredt. De kvenene som lærte seg norsk, snakket mest sannsynlig ganske gebrokkent, og det er ikke urimelig at dette kan ha påvirket hvordan nordmennene i Finnmark snakket. Siden språket er en så grunnleggende del av en kultur, så endrer kulturen seg sannsynligvis med språket. Med andre ord: hvis språket forbys, får det fatale konsekvenser for kulturen.

KAPITTEL 6: NASJONAL MINORITET I DET FLERKULTURELLE NORGE

6.1 ANERKJENNELSEN SOM NASJONAL MINORITET

Selv om kvenene hadde flere 100 års lang tilknytning til Norge, hadde de fortsatt en uklar status. Det var ikke sjelden de ble referert til som innvandrere, og omkring 1990 så vi en antydning til et slags minoritetspolitisk hierarki eller *rangordning* (Niemi, 2010:145). Her var samene som urbefolkning på toppen, og de øvrige minoritetene lavere rangert. Grunnen til dette var at myndighetene fryktet at dersom minoritetene fikk videre rettigheter, ville det bli konkurranse om den minoritetspolitiske oppmerksomheten mellom gruppene. De mente at de allerede hadde nok med samene. Samiske ledere ønsket heller ikke å kjempe for minoritetsgruppens rettigheter, da de var redd for å miste politisk oppmerksomhet eller ressurser.

På midten av 1990-tallet inviterte Europarådet Norge til å undertegne og ratifisere rådets rammekonvensjon for beskyttelse av nasjonale minoriteter. Norge var et av de 21 landene

¹⁶ <http://snl.no/Finnmark/spr%C3%A5k>

som undertegnet konvensjonen.¹⁷ Europarådet ønsket ikke å definere begrepet «nasjonale minoriteter» strengt, men hadde hovedkriteriet om at minoritetsgruppen måtte ha en dokumentert historisk tilknytning til gjeldende land, og minst hundre års tilstedeværelse. Kvenene viste stort engasjement i saken, og mye tyder på at de også hadde de høyeste forventningene til konvensjonen. Norske kveners forbund leverte den mest omfattende uttalelsen om den nye statlige politikken av alle de fem nasjonale minoritetene, med mye fokus på språk- og utdanningsspørsmål. Konvensjonen gjaldt i Norge fra 1. juli 1999. Regjeringen erklærte den nye statlige politikken overfor nasjonale minoriteter i Stortingsmelding nr. 15 i 2000-2001 (Regjeringen 2001). Denne innebar blant annet at styresmaktene ville satse på oppveksten til barn og unge ved å styrke og videreutvikle lokale oppvekstmiljøer, tilretteleggelse i skolen og høyere utdanning. Det ble også lovet tiltak for å bevare språk, identitet og kultur, og støtte til minoritetsorganisasjoner.

6.2 EUROPARÅDETS RAMMEKONVENSJON – BESKYTTELSE AV NASJONALE MINORITETER

På midten av 1990-tallet inviterte Europarådet Norge til å undertegne og ratifisere rådets rammekonvensjon for beskyttelse av nasjonale minoriteter. *Norge var blant de 21 statene som undertegnet Europarådets rammekonvensjon allerede samme dag den ble åpnet for undertegning.*¹⁸ Europarådets invitasjon til å underskrive en rammekonvensjon for vern av nasjonale minoriteter var gjennombruddet for en mer allsidig tenkning om kategoriene. De ønsket ikke å definere begrepet «nasjonale minoriteter» strengt, men hadde hovedkriteriet om at minoritetsgruppen måtte ha en dokumentert historisk tilknytning til gjeldende land, og minst hundre års tilstedeværelse. Et utdrag fra rammekonvensjonen viser at de landene som skrev under blant annet ble enige om følgende:

«Enhver person som tilhører en nasjonal minoritet, skal ha rett til fritt å velge å bli behandlet eller ikke å bli behandlet som sådan, og det skal ikke oppstå noen ulempe som følge av dette valg eller av utøvelsen av de rettigheter som er knyttet til dette valg.

Partene forplikter seg til å garantere for personer som tilhører nasjonale minoriteter retten til likhet for loven og til lik beskyttelse av loven. I denne forbindelse skal enhver diskriminering basert på tilhørighet til en nasjonal minoritet være forbudt.

¹⁷ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/dok/regpubl/stprp/19971998/Stprp-nr-80-1997-98-.html?id=202013>

¹⁸ Lund og Moen (2010:148)

Partene forplikter seg til å fremme de forutsetninger som er nødvendige for at personer som tilhører nasjonale minoriteter, kan bevare og utvikle sin kultur, samt bevare de grunnleggende bestanddelene av sin identitet, det vil si deres religion, språk, tradisjoner og kulturarv.

Partene forplikter seg til å anerkjenne at enhver person som tilhører en nasjonal minoritet, har rett til å lære sitt minoritetsspråk.» (Europarådet 1995)

Disse punktene i Europarådets rammekonvensjon ga kvenene frihet og rettigheter til å selv bestemme om de vil bli behandlet som en nasjonal minoritet eller ikke. I tillegg er det krav om at både majoriteten og minoritetene i et samfunn skal stå likt til loven, og all diskriminering er forbudt. For å unngå en minoritetspolitikk lik fornorskingspolitikken har alle kvener rett til å lære minoritetsspråket kvensk, og skal ha retten til å utøve sin egen kultur og tradisjoner. Norske kveners forbund leverte den mest omfattende uttalelsen om den nye statlige politikken av alle de fem nasjonale minoritetene, med mye fokus på språk- og utdanningsspørsmål.

I Norge ble konvensjonen satt til live 1.juli 1999, og fikk en umiddelbar virkning for minoritetspolitikken. Mellom undertegningen og godkjennelsen ble det gjennomført høringer, seminarer og konferanser om konvensjonen. Kvenene var den mest aktive og pågående gruppen under prosessen fram til godkjennelsen, og var kanskje den gruppen som hadde høyest forventninger til konvensjonen. Kvenene, og de gruppene som var blitt definert som potensielle nasjonale minoriteter, fikk til slutt anerkjennelse. Regjeringen erklærte den nye statlige politikken overfor nasjonale minoriteter i Stortingsmelding nr. 15 i 2000-2001. Denne innebar blant annet at styresmaktene ville satse på oppveksten til barn og unge ved å styrke og videreutvikle lokale oppvekstmiljøer, tilretteleggelse i skolen og høyere utdanning. Det ble også lovet tiltak for å bevare språk, identitet og kultur, og støtte til minoritetsorganisasjoner.

6.3 EN STATUS UTEN PRIVILEGIER?

Selv om kvenene nå var blitt anerkjent som en nasjonal minoritet, var kampen om politisk oppmerksomhet langt i fra over. Selv om samene hadde status som urbefolkning, ble samiske saker og minoritetspolitiske saker slått sammen i én avdeling, *Same- og minoritetspolitisk avdeling*. Dette reagerte Norske kveners forbund på; hvorfor ble det samiske feltet slått sammen med minoritetspolitikken? Igjen var det samene som ville få mest oppmerksomhet, siden staten hadde tatt på seg langt mer omfattende forpliktelser overfor samene enn de

nasjonale minoritetene. Kvenforbundet fryktet at staten ville legge store ressurser i samiske saker, noe som ville bety mindre ressurser og politisk oppmerksomhet til de nasjonale minoritetene. Så til tross for at de nasjonale minoritetene hadde fått lovfestet rett til beskyttelse og støtte, undret nok mange seg over; var alle disse privilegiene bare «fine ord»? Ville statusen som nasjonal minoritet endre situasjonen til kvenene?

Da konvensjonen ble undertegnet forpliktet Europarådet seg til å overvåke de 21 medlemslandene, og hvorvidt de nye rettighetene ble fulgt opp. En rapport i senere tid har vist en aktiv samepolitikk, selv om samene ikke var beskyttet av og heller ikke ønsket å bli beskyttet av konvensjonen. Statsråden for Same- og minoritetspolitisk avdeling ble ofte omtalt som «samestatsråden» eller «sameministeren», noe som tydet på at samene fikk mye oppmerksomhet i denne avdelingen. Fremskrittspartiet har også stilt spørsmål ved behovet for noen minoritetspolitikk i Norge og en internasjonal konvensjon innenfor feltet. Det ble imidlertid uttrykt et ønske om raskere framgang for de nasjonale minoritetene, spesielt innenfor språk-, kultur- og mediesektoren (Niemi, 2010:151). Allerede før konvensjonens gyldighet (1996) ble det iverksatt tiltak for å gi adgang til finsk som sidemål i grunnskolen i Troms og Finnmark. Likevel ville kvenforbundet anerkjenne kvensk som et eget språk, noe det ble i 2005 etter mye uenighet både blant kvener og politikere. Siden det har det vært mer politisk oppmerksomhet rundt å bevare kvensk språk, men det er fortsatt mange som aldri har lært kvensk. Som tidligere nevnt ble det dannet et kvensk språkråd for å opprette et kvensk skriftspråk, noe som kan gjøre det enklere å lære seg kvensk.

6.4 TODELT ANSVAR

Er opprettholdelsen av kvenene regjeringen sitt ansvar, eller er det det kvenske folket som selv må engasjere seg?

Som en glemt nasjonal minoritet har kvenene selv gjort en innsats for å fremme sin identitet. Norske Kveners Forbund/Ruijan Kveenilitto (NKF/RK) er den første landsdekkende organisasjonen som jobber for å ivareta det kvenske folkets interesser. De ønsker å fremme den kvenske identitet ved å ta vare på og utvikle det kvenske språk og kvensk kultur. Forbundet ble stiftet i 1987, men i Norge var ikke kvener betegnet som nasjonale minoriteter før 12 år senere, i 1999. Halti kvenkultursenter ble opprettet for å bevare og videreutvikle kvensk, da det er et truet språk. Det blir opprettet underskriftskampanjer for å heve statusen til det kvenske språket. I tillegg jobber Kainun institutt/kvensk institutt for opplyse om kvensk kultur og språk, samt drifte et kvensk språkråd.

9. desember 2010 ble det innkalt til et møte mellom minoritetsorganisasjoner som representerer kvener og tornedalingar i Sverige av Svenska Tornedalingars Riksförbundet-Tornionlaaksolaiset. I flere år har Nordkalottkomiteen finansiert et samarbeidsopplegg på Nordkalotten. Nordkalottkomiteen er et samarbeid mellom de distriktene som inngår i Nordkalotten. Dette samarbeidet ble startet for å fremme kulturen og opprette felles markeringsdager. Likevel ligger mye av ansvaret i regjeringen sine hender; Er dette et arbeid som burde overlates til kvenene selv? Det kan diskuteres om det er regjeringen har den beste kompetansen til videreutviklingen av kvensk kultur og språk, eller de kun burde bidra med pengestøtter. De kan for eksempel bidra til opprettholdelse av museer som Vadsø museum i Varanger. Dette museet har et stort ansvar overfor bevaringen av kvensk historie, og de tar seg av og vedlikeholder historiske lokalbygg.

Da norske myndigheter skrev under Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter, forpliktet de seg til å legge forholdene til rette for kvenene, slik at de skal kunne opprettholde og utvikle sin identitet, kultur og sitt språk. Som en oppfølging av rammekonvensjonen har Europarådet iverksatt et program for å overvåke de landene som skrev under. De statene som skrev under må hvert femte år sende en rapport der de kommenterer hvordan hver enkelt artikkel i konvensjonen er fulgt opp. Men ønsker regjeringen selv å opprettholde de nasjonale minoriteter i landet, eller er det bare en forpliktelse de har påtatt seg?

KAPITTEL 7: FREMTIDENS KVENER

7.1 ENGASJERE UNGDOM

Gjennom denne forskningsrapporten har det vært mye snakk om hva som er viktig i en kultur, og hva som skal til for å føle seg som en del av den. Det har vært lagt mye vekt på språk, og hvor avgjørende språk er for en identitet og en kultur. Selv om kvenene er en anerkjent nasjonal minoritet, er det fortsatt lite oppmerksomhet rundt dem både i mediene og blant politikere. Til tross for at situasjonen til kvenene har tatt et stort steg i riktig retning siden de ble anerkjent som en nasjonal minoritet, noe vi kan takke Europarådet og Norske kveners forbund for, så har folkegruppen status som utryddingstruet. De siste årene har flere kvenske ungdommer engasjert seg i saken, og det har blitt opprettet et eget kvensk ungdomsråd av kvenforbundet. Det er svært viktig å engasjere de unge i kvensaken – det er jo tross alt de som skal videreføre identiteten som kven til neste generasjon.

7.2 HVA BURDE LEGGES VEKT PÅ I TIDEN FREMOVER?

Kvensk kultur ble nærmest «gjenoppdaget» etter ratifikasjonen av Europarådets rammekonvensjon. Likevel er minoriteten fortsatt i faresonen for å bli utryddet, og er derfor avhengig av at noen opprettholder den. Det er spesielt to viktige tiltak som vil bli viktige fremover; for det første, så må det iverksettes forskning på hvordan kvensk språk og kultur videreutvikles. Kvenene må få rom for å lære og videreutvikle språket sitt, og få kjennskap til kulturen sin og sin historie. Det er også viktig at kvenene får sin egen identitet som kven – en identitet som forteller hva en *kven* er. Kvenenes historie er en historie som ikke er fortalt godt nok. Mange nordmenn er etterkommere av kvener, og derfor er det viktig at denne historien blir fortalt slik at nordmenn forstår seg selv og hvor de kommer fra. Kvensk historie er også en viktig del av norsk historie, og kvenene har tross alt vært med på nasjonsbyggingen. Det er derfor viktig har en egen identitet som forteller hvor du kommer fra og er noe du kan være stolt av. Dette er lettere sagt enn gjort, for i dag finnes det etterkommere av kvener over hele landet, og er ikke et samlet folk som de var tidligere. Derfor kan det være vanskelig å passe på at alle som ønsker å ha et forhold til sin kvenske bakgrunn, får den støtten de trenger. Dette kan være en av grunnene til at mange velger bort statusen som kven; fordi de har en så liten stemme når de er så få.

7.3 NATUREN GÅR SIN GANG, DET SAMME GJØR KULTURER

Er det nødvendigvis noe galt i at en kultur forsvinner? *Ikke nødvendigvis*. Dersom det ikke er noen som er en del av den eller interesserer seg for den, så vil den naturligvis forsvinne. Å ta del i en kultur kan jo i prinsippet ikke påtvinges noen, heller. Kultur er svært avhengig av tilhengere og en stødig «grunnmur». Det vil altså si det mest grunnleggende i en kultur, som språk, historie, skikker og tradisjoner. Kultur kan sammenlignes med et hus; dersom grunnmuren forsvinner, så raser hele huset sammen. Huset kan bygges opp igjen, men det krever både tid, penger og at noen legger innsats i det. Kvensk kultur har opplevd å nærmest miste «grunnmuren» under fornorskingspolitikken, men siden det har blitt iverksatt en rekke tiltak for å bygge den opp igjen de siste årene, kan det være mulig å bygge den opp igjen. Det vil ta tid, det vil kreve penger og en innsats fra flere parter – men dersom alle organene i byggeprosessen lykkes, så kan fremtiden se lys ut for kvenene.

LITTERATURLISTE

Arbeids- og sosialdepartementet, *Urfolk og nasjonale minoriteter*,

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/asd/dok/regpubl/stprp/20062007/stprp-nr-1-2006-2007-/12.html?id=212987> [Nedlastet 21.04.14]

Barstad, L.H. (2001) *Situasjonen for dei nasjonale minoritetane i dag: 5.2.3 Kvener*,

<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2000-2001/inns-200001-145/5/#a2.3>

[Nedlastet 20.04.14]

Eriksen, K.E. & Niemi, E. (1981) *Den finske fare*, Oslo-Bergen-Tromsø: Universitetsforlaget

Europarådets rammekonvensjon, *Om samtykke til ratifikasjon av Europarådets rammekonvensjon av 1. februar 1995 om beskyttelse av nasjonale minoriteter*

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/dok/regpubl/stprp/19971998/stprp-nr-80-1997-98-/10.html?id=202023> [Nedlastet 21.04.14]

Gullestad, M. (2002). *Det norske sett med nye øyne*. Oslo: Universitetsforlaget.

Halti kvenkultursenter IKS, Johansen, E. (2013) *Unge kvener går nye veier! Nå kan du også støtte saken de kjemper for*, <http://www.kvenkultursenter.no/unge-kvener-gaar-nye-veier-naa-kan-du-ogsaa-stoette-saken-de-kjemper-for.5170524-195548.html> [Nedlastet 20.04.14]

Halti kvenkultursenter IKS, Johansen, E. (2014) *500 000 til Halti Kvenkultursenter - for språkarbeid i Nord-Troms*, <http://www.kvenkultursenter.no/500-000-til-halti-kvenkultursenter-for-spraakarbeid-i-nord-troms.5404085-157591.html> [Nedlastet 19.04.14]

Hjort-Larsen, A. (2002), *Kvenene: Inndvandrerne i generasjoner*,

<http://www.apollon.uio.no/artikler/2002/kvenene.html> [Nedlastet 16.04.14]

Kainun institutt, Niemi, E., *Kultur møter og minoritetspolitikk*,

<http://www.kvenskinstittutt.no/historie/kulturmoter-og-minoritetspolitikk/> [Nedlastet 18.04.14]

Kjeldstadli, K., m.fl. (2003) *Norsk innvandringshistorie bind 1: I kongenes tid 900-1814*, Oslo: Pax

Kjeldstadli, K., m.fl. (2003) *Norsk innvandringshistorie bind 2: I nasjonalstatens tid 1814-1940*, Oslo: Pax

Kjeldstadli, K., m.fl. (2003) *Norsk innvandringshistorie bind 3: I globaliseringens tid 1940-2000*, Oslo: Pax

Kommunal- og moderniseringsdepartementet, *Rapporteringer på rammekonvensjonen* (2013)
http://www.regjeringen.no/nb/dep/kmd/tema/nasjonale_minoriteter/midtspalte/rapporteringer-pa-rammekonvensjonen.html?id=458136 [Nedlastet 21.04.14]

Lanes, L. (2014), *De hadde mer å si for oppbyggingen av Norge enn mange tror*,
<http://www.nrk.no/nordnytt/kvener-var-hoyt-verdsatt-i-1814-1.11605163> [Nedlastet 13.04.14]

Lund, A.B. & Moen, B.B. (2010) *Nasjonale minoriteter i det flerkulturelle Norge*,
Trondheim: Tapir

Mikkelsen, A. (2005) *Det tause folkets stille død*, Idut

NFI, Thuv, S.R. (2009),
http://www.norskfinsk.no/Dokumenter/Vadsokommune_AID_med_flere_22.04.2009.pdf
[Nedlastet 13.04.14]

Regjeringen (1998). St.prp. nr. 80 (1997-98). *Om samtykke til ratifikasjon av Europarådets rammekonvensjon av 1. februar 1995 om beskyttelse av nasjonale minoriteter*.
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/dok/regpubl/stprp/19971998/Stprp-nr-80-1997-98-.html?id=202013> [Nedlastet 23.04.14]

Regjeringen (2001). St. Meld 15 (2001-2). *Nasjonale minoriteter i Noreg - Om statleg politikk overfor jødar, kvener, rom, romanifolket og skogfinnar*.
<http://www.regjeringen.no/nn/dep/kmd/Dokument/proposisjonar-og-meldingar/stortingsmeldingar/20002001/stmeld-nr-15-2000-2001-.html?id=585195> .
[Nedlastet 23.04.14]

Robertsen, T. (2009) *Den finske arven*, Norsk-finsk forbund/Norjalais-suomalainen liitto

Siltala, S. (2007) *Fjellets og havets folk*, Vadsø: Trane

Sundelin, R. (2012), *Tilstandsrapport for kvensk språk og kultur*, <http://kvener.no/wp-content/blogs.dir/1/files/2012/03/Tilstandsrapport-kvensk.pdf> [Nedlastet 15.04.14]

Varanger museum IKS, *Om Varanger museum*,
http://www.varangermuseum.no/no/om_varanger_museum/ [Nedlastet 21.04.14]

Varanger museum IKS, *Norsk-finsk historie*,
http://varangermuseum.no/no/vadso/kvensk+norskfinsk_historie/ [Nedlastet 21.04.14]

Varanger Museum IKS, Skarstein, S. & Maliniemi Helena (2007), *Kven i går-kven i dag*,
<http://varangermuseum.no/filestore/Avdelinger/Vads/Dokumenter/Hefter/Utstillingsheftepnorsk-nyversjon2007-forhjemmeside.pdf> [Nedlastet 16.04.14]